

Verslag

Programmaraad Bodembeheer

Datum: 11 maart 2019
Tijd: 9.30 - 12.30 uur
Plaats: RIVM, Antonie van Leeuwenhoeklaan 9, Bilthoven

Aanwezig:

Jos Theeuwen – voorzitter	Hans Boer – VA
Thom Maas - RWS Bodem+	Otto Feenstra – BOG
Ronny Huls – VKB	Martin Bloemendal – BodemenergieNL
Jan Fokkens - VNO-NCW	Henk Koster– SIKB
Marc Langenhuijsen - Omgevingsdiensten	Joop Jansen – NVPG, Bouwend NI
René Zijlstra – Rijksvastgoedbedrijf	Annelies de Graaf (secretaris) - SIKB

Afwezig:

Marjon Verhoeven – KOBO-HBO

**Actie
door:**

1. Opening en vaststellen agenda

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

De ingekomen brief van VKB wordt bij agendapunt 6 besproken.

2. I&W Beleidsevaluatie Kwalibo

Willem Kattenberg van het Ministerie van I&W is te gast om een toelichting te geven op het project Beleidsevaluatie Kwalibo. De presentatie van Willem Kattenberg is separaat bijgevoegd.

Aanleiding voor de beleidsevaluatie zijn diverse rapporten die sinds 2011 zijn gepubliceerd. Doel van de evaluatie is herijking van de doelstellingen van Kwalibo. Dat zijn: borging van kwaliteit, deskundigheid, integriteit. Het referentiekader voor de beleidsevaluatie zijn de doelstelling van Kwalibo zoals omschreven in de Nota van Toelichting bij het Besluit bodemkwaliteit en het Kabinetstandpunt Conformiteitsbeoordeling en Accreditatie van 2016. Uitgangspunt is: wat goed werkt behouden, daar waar het minder goed functioneert kijken of aanpassingen in het publiek-private stelsel of andere oplossingen nodig zijn.

De planning is dat eind 2019 het eindrapport gereed is. Halverwege het traject zal een tussenrapportage met de klankbordgroepen worden besproken. Dat geldt ook voor de concept-eindrapportage.

Aan de klankbordgroepen in november 2018 hebben 60 à 70 mensen op persoonlijke titel deelgenomen. Daaruit zijn de volgende aandachtspunten naar voren gekomen (zie sheet 11): governance; handhaving, toezicht en audits; procedures en doorlooptijden; inhoud en complexiteit van het stelsel en kennis en kunde.

De uitkomsten van klankbordgroepen en de aandachtspunten uit andere stukken zijn vertaald naar detailonderzoeksvragen (15 pagina's). Momenteel loopt de aanbesteding van de werkzaamheden aan externe bureaus. De bureaus zijn gevraagd om in hun offertes op de detailvragen te reflecteren. Na de gunning worden de definitieve detailonderzoeksvragen met het werkveld gedeeld.

Een deelverzameling van de mensen uit de klankbordgroepen zal gevraagd worden voor drie werkgroepen die met drie sector-overstijgende vragen aan de slag gaan:

- werking stelsel privaat/publiek toezicht en handhaving;
- versterking governance;
- versterking publiek opdrachtgeverschap.

De implementatie van de adviezen, fase 3, zal begin 2020 starten. Besluitvorming door I&W zal plaatsvinden na consultatie van de klankbordgroepen. Ook voor de implementatie zal I&W samenwerking opzoeken met het bedrijfsleven (b.v. in de vorm van een greendeal).

Daarop volgt de volgende discussie:

- Jan Fokkens: Als hier een herziening van het systeem uitkomt, is dat acceptabel? Willem Kattenberg geeft aan dat de staatssecretaris hierover heeft gezegd “Als dat nodig is, is herziening van het stelsel niet uitgesloten”. Het uitgangspunt is daarbij wel dat voor sectoren waar het stelsel goed functioneert het stelsel ongewijzigd blijft.
- Martin Bloemdal: De bovenhangende doelstelling ontbreekt in het verhaal, namelijk het milieudoel. Willem Kattenberg zal dit aan de presentatie toevoegen, zodat dit bij toekomstige presentaties expliciet vermeld wordt.
- Martin Bloemdal: Bij de discussies in SIKB-verband speelt het milieudoel een beperkte rol, het gaat vooral over belangenbehartiging. Door de opzet van het onderzoek lijkt I&W nu ook die belangbehartiging de Kwalibo-evaluatie in te trekken. Willem Kattenberg: Beleid maken gaat niet zonder het betrekken van de doelgroepen bij overheid en bedrijfsleven.
- Otto Feenstra: De rolverdeling, wie is waarvoor het bevoegd gezag, is in de huidige regelgeving Bbk op zich duidelijk opgeschreven, maar de uitvoering verloopt niet optimaal. Vaak treden gemeente en omgevingsdiensten in de bevoegd-gezag-rol van IL&T. Bijvoorbeeld bij het controleren of een certificaathouder haar certificaat wel netjes naleeft. Het is de vraag of er een stelselwijziging nodig is, of dat het stelsel vooral beter uitgelegd en opgevolgd moet worden door gemeenten en omgevingsdiensten. Het is van groot belang om de ‘free riders’ uit de markt te krijgen. De aangekondigde IL&T-rapportage over de uitvoering van het Bbk door alle gemeenten binnen Nederland (denk aan samenvoegen zonder erkenning BRL 9335, het niet opstellen van milieuhygiënische verklaringen en zelf grond/baggerspecie toepassen zonder milieuhygiënische verklaring of melding) laat lang op zich wachten. De handhaving richt zich tot nu toe vooral op de certificaathouders.

Met betrekking tot de afstemming tussen de Beleidsevaluatie Kwalibo en het SIKB-project Inventarisatie wensen vervolgoers kwaliteitsborging bodemonderzoek geeft Willem Kattenberg het volgende aan:

Het rapport van de ‘Inventarisatie wensen vervolgoers kwaliteitsborging bodemonderzoek’, dat Tauw in opdracht SIKB heeft opgesteld, wordt als input meegenomen bij de Beleidsevaluatie Kwalibo. Het Tauw-rapport geeft helaas geen conclusies over de lijnen die je uit de ingebrachte wensen kunt halen. De Beleidsevaluatie Kwalibo gaat over meer dan de door Tauw beschouwde BRL’s (BRL 1000, 2000 en 6000). De Programmaraad Bodembeheer kan de vervolgstappen zetten die ze nuttig acht.

Na vertrek van Willem Kattenberg legt Ronny Huls namens de begeleidingscommissie voor de “Inventarisatie wensen vervolgoers kwaliteitsborging bodemonderzoek” de volgende vraag voor aan de Programmaraad: Hoe gaan we verder met het SIKB-project

Vervolgkoers kwaliteitsborging bodemonderzoek? Gaan we alleen dingen doen die niet binnen de kwalibo-evaluatie worden gedaan, of alle hoog scorende wensen uitwerken? Gaan we verder met de verdiepingsslag zoals afgesproken tijdens de vergadering van de Programmaraad Bodembeheer van 8 december 2018?

De Programmaraad is van mening dat SIKB het eigen traject parallel kan inzetten aan het de I&W-beleidsevaluatie, en de voorgenomen verdiepingsslag uit kan voeren zoals besproken in het overleg van de Programmaraad Bodembeheer op 10 december 2018. Bij het vervolgtraject dient de focus liggen op zaken die echt binnen SIKB liggen. Bijvangst, zoals voorstellen voor wetwijzingen en invulling van publiek toezicht, parkeren om mee te geven aan het Ministerie van I&W.

Het SIKB-traject zal naar verwachting van de programmaraad ook nuttige informatie opleveren voor de Beleidsevaluatie Kwalibo.

3. Kwaliteitsborging (water)bodemonderzoek opkomende stoffen

Bij dit agendapunt zijn de volgende gasten aanwezig:

- Theo Traas is lid van het projectteam van het UP-project Opkomende stoffen in bodem en ondergrond (zie <https://opkomendestoffen.nl/>).
- Edwin de Baat van Royal Haskoning, voorzitter Sectie Meten en Advies van SIKB;
- Arjan Veldhuizen van Eurofins, namens Fenelab;
- Jelle de Boer van SIKB, voorzitter Sectie Grondstromen van SIKB.

Marina Maroulakis van NEN is uitgenodigd maar is verhinderd.

Theo Traas van het RIVM geeft een toelichting op het voornemen om binnen het project Opkomende stoffen de risicotoolbox uit te breiden met een stappenplan/toolbox voor opkomende stoffen. De presentatie van Theo Traas is separaat bijgevoegd.

De gedachte is nu om deze bodem-*risicotoolbox*-module te beperken tot de Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS), waar ook de SVHC-lijst van Reach onder valt. Dat zijn nu 1.200 stoffen, en er komen nog 300 á 400 stoffen aan. Voor bodem zijn niet al deze stoffen problematisch. Die schifting willen we in de *risicotoolbox* maken. Anderzijds zijn er ook stoffen die toxisch zijn, maar niet onder de ZZS vallen. Voor die stoffen zal beoordeeld moeten worden of ze in de *risicotoolbox* moeten vanwege toxiciteit bij blootstelling aan de stof in bodem.

Het is van belang om daarin een gelaagdheid te brengen: niet alle stoffen zijn even ingewikkeld, dus voor 'eenvoudige' stoffen moet het stappenplan niet moeilijker zijn dan nodig. Via de toolbox kan beschikbare kennis over de bronnen en de toxiciteit van de stoffen worden ontsloten. De toolbox kan de beschikbare kennis vertalen naar een behapbaar aantal stappen voor opkomende stoffen in bodem, zodat niet iedere vondst van een nieuwe opkomende stof een 'probleem' hoeft te worden. Voor grondwater wordt op dit moment al zoiets uitgewerkt.

Bij drinkwatersector en waterschappen is de brede screening inmiddels een routinematige analyse. Voor bodem is dat nog zeker niet het geval; daar kijk je veelal veel gericht naar bepaalde stoffen die je verwacht.

Vragen en discussie naar aanleiding van de presentatie Theo Traas:

Hans Boer: Momenteel speelt de vaak de volgende reflex: ik vind een stof, dus ik heb een norm nodig. Wat er nu gebeurt dat als er geen norm is, dan gaat de deur dicht: grondverzet is niet mogelijk. We moeten leren van het verleden, waarin we bodems

gingen saneren vanwege wat we nu als 'lichte' PAK-verontreiniging beschouwen. Zeker nu we steeds lagere detectiegrenzen krijgen, en dus steeds meer stoffen aantreffen.

Theo Traas: De ambitie is dat de toolbox de problematiek hanteerbaar maakt, dus weg van situatie 'ik meet iets, dus heb ik een probleem'.

Thom Maas: Waarom functioneert het nu niet meer als vroeger: 'we vinden een stof, het rijk stelt een norm vast'? Theo Traas: Met de komst van de Omgevingswet wordt het meer aan gemeenten overgelaten. De toolbox moet handelingsperspectief geven aan bevoegde gezagen, waarbij ook rekening wordt gehouden met de schaal waarop het systeem speelt (lokaal, regionaal, landelijk of zelfs internationaal).

Jan Fokkens: Er is geen regie vanuit I&W. De uitkomsten van UP-projecten zijn niet bindend voor gemeenten. De kamerbrief van de staatssecretaris van december 2018 suggereert dat I&W regie gaat nemen, maar tot op dit moment is dat nog niet duidelijk uitgesproken. Voor PFAS heeft I&W nu opdracht aan RIVM gegeven om normen af te leiden.

Theo Traas: Het geschikt maken van de risicotoolbox voor de Omgevingswet wordt nu ook door I&W betaald.

De Programmaraad vermoedt dat gros van de gemeenten nog weinig aandacht heeft voor opkomende stoffen. Grote gemeenten met problemen hebben al een eigen handelingskader. Soms vult een gemeente dit in door expliciet geen onderzoek te laten doen naar een probleemstof.

Belanghebbenden zijn vooral VNG, VNO-NCW, Bouwend Nederland (trekt aan de noodklok bij I&W). RWS is als uitvoerende partij inmiddels ook bekend met de problematiek.

Edwin de Baat: Adviesbureaus hebben behoefte aan duidelijkheid en eenduidigheid: wanneer welke stof onderzoeken en wanneer saneren?

Hans Boer: Als je een stof meet, en je treft een stof aan (ook al is het in nano-grammen), dan heb je meldingsplicht. Dat krijg je straks met al die stoffen.

Jelle de Boer: De Sectie grondstromen heeft hierover het volgende geconstateerd: in de kwaliteitsborgingsdocumenten wordt verwezen naar het standaardpakket, maar ook naar de zorgplicht. Hoe je omgaat met die zorgplicht is onduidelijk. Het is de vraag wanneer wel en niet welke stoffen te meten, en of het bevoegd gezag en de klant daarmee zijn geholpen. De Sectie Grondstromen is er zeer bezorgd over dat door deze problematiek veel op slot gaat.

Jelle de Boer geeft aan dat bij de helpdesk van SIKB momenteel 2 van de 5 vragen over deze problematiek. SIKB kan op dit moment niet naar een beleidslijn verwijzen.

René Zijlstra: De NEN-onderzoeksstrategieën schrijven voor dat als je een stof verwacht, die stof bij het onderzoek moet worden betrokken. RVB heeft besloten wel te onderzoeken op PFOS, met risico dat projecten vast lopen. Maar er zijn veel meer stoffen die aanwezig kunnen zijn, bijvoorbeeld bestrijdingsmiddelen. De vraag is hoe ver je met het meten daarvan moet gaan. De zorgplicht raakt ons als RVB wel in onze rol.

Theo Traas: We zullen er mee moeten dealen. Het gaat om persistente stoffen, en er zal steeds een nieuwe groep stoffen op ons afkomen. Daar wil je efficiënter mee omgaan dan nu. Het als 'regionaal probleem' betitelen van de problematiek door I&W heeft veel ruis en onduidelijkheid opgeleverd. In het handelingskader zou je ook een stap moeten hebben voor het opschalen van 'regionale aanpak' naar 'landelijke regie'.

Arjan Nieuwenhuis: Er is tot nu toe nooit naar de opkomende stoffen in bodem gekeken. Dat betekent dat daarvoor nu geen laboratorium-capaciteit beschikbaar is. Screenings van water leveren hele andere getallen (nano-grammen) dan screenings in bodem.

Edwin de Baat: Er zal een verschuiving plaatsvinden van het NEN-pakket naar een veel breder pakket.

Theo Traas: We moeten echt nog de discussie voeren over wat meet je standaard en hoe relevant is dat?

De programmaraad concludeert dat het heel goed is dat de toolbox er komt. Zorgpunt is dat het Ministerie van I&W geen regie neemt. Een verwijzing naar de toolbox in de Omgevingswetgeving is gewenst. Al ziet de programmaraad ook de mogelijkheid dat de risicotoolbox zonder regie van I&W een breed gedragen instrument wordt; dat kan als de risicotoolbox gaat voorzien in de behoefte van de in de praktijk betrokken partijen.

Mogelijke vervolg-acties vanuit SIKB:

Jan Fokkens: Je kunt pas iets in de SIKB-documenten doen als een stof genormeerd is.

Henk Koster: We zouden als SIKB wel een rol spelen in de communicatie en kennis van gemeenten over dit punt, zodat ze wel de goede route lopen als er een probleem is.

Jos Theeuwen: Zou het iets zijn dat SIKB – als belangrijke speler – een brief hierover naar de Staatssecretaris stuurt?

Jan Fokkens: Laat de verantwoordelijke partijen (bedrijfsleven, IPO, VNG) hier de kar trekken.

Jelle de Boer: Uit alle vragen blijkt ook dat het vertrouwen in het kwaliteitsborgings-systeem hierdoor in het gedrang komt. De boodschap vanuit SIKB aan de Staatssecretaris zou kunnen zijn: We zitten samen in publiek-privaat stelsel, wij kunnen onze rol als beheerder van publieke documenten voor Kwalibo niet goed uitvoeren als Rijk hier geen verantwoordelijkheid in neemt.

SIKB/Programmaraad bodembeheer kan hierin een toegevoegde waarde hebben door dat signaal bij de staatssecretaris af te geven.

Henk Koster: Het is sterker als je de brief expliciet laat ondertekenen door de netwerkpartners die in SIKB actief zijn (en-en). Daarbij ook de route/oplossingsrichting/procesafspraken benoemen.

Ronny Huls: Dit vraagstuk is exemplarisch voor hoe we met verontreinigingen omgaan. Er blijkt nu niet één probleem te zijn, maar een ongelimiteerde hoeveelheid van stoffen. Het is meer een politieke vraag 'Hoe willen we hiermee omgaan?' dan een praktische vraag.

Otto Feenstra: Dit vraagstuk heeft een duidelijke link met Circulaire economie, dat zou ook in de brief benadrukt moeten worden.

De Programmaraad concludeert dat het wenselijk is om namens SIKB een signaal af te geven aan de Staatssecretaris.

JTh,
AndG

4. Concept-verslag 8 december 2018

Te wijzigen:

Pag. 2: Veel gehoorde klacht is dat I&W niet de knoop doorhakt als de stemmen binnen SIKB staken ['niet' toevoegen].

Pag. 4: Certificaathouders lijken terughoudend te zijn [in plaats van blijken].

Met deze wijzigingen wordt het verslag vastgesteld.

De actiepunten uit het concept-verslag staan op de agenda van 6 maart 2019.

5. Uitkomsten evaluatie Programmaraad bodembeheer 2016-2018

De evaluatie van het functioneren van de Programmaraad Bodembeheer in de periode 2016-2018 heeft plaatsgevonden op twee momenten: op 18 februari 2019 binnen de Programmaraad zelf en vervolgens op 26 februari 2019 tijdens een gesprek tussen de voorzitter bestuur en directeur programmabureau van SIKB en de voorzitter van de programmaraad.

De Programmaraad Bodembeheer wordt gevraagd of de weergave van de uitkomsten van het overleg op 18 februari 2019 akkoord is.

Punt 2 wat hebben we bereikt: Er staat wel wat we bereikt hebben, maar niet of de programmaraad dit voldoende vindt. De leden zijn tevreden met de bereikte resultaten. Dit zal worden toegevoegd. Martin Bloemendal geeft aan dat een aantal dingen nog beter kunnen (rolverdeling bestuur/directie/programmaraad) en roept op om daar acties aan te verbinden. Ook dit zal worden toegevoegd. AndG

Jan Fokkens merkt op dat de programmaraad op 18 februari over governance heeft gesproken, maar dat dat niet terug komt in de notitie.

Ronny Huls: Op pagina 7 van stuk van het stuk 'Samenvatting workshops Beleidsevaluatie Kwalibo' van 31 januari 2019 noemt ook de knelpunten m.b.t. de governance. Een eerdere evaluatie binnen SIKB heeft al aangegeven dat de besluitvorming door het CCvD Bodembeheer niet goed verloopt. Hier is nog niets aan gedaan.

Deze discussie was ook in het concept-verslag van 8 december 2018 verwoord, en is vertaald naar de Notitie besluitvorming en governance m.b.t. het werkveld bodembeheer van SIKB die in concept aan de Programmaraad Bodembeheer is voorgelegd (noot: de definitieve notitie is op 20 maart 2019 aan het SIKB-bestuur verzonden). In de evaluatie-notitie zal daarnaar worden verwezen. AndG

Henk Koster heeft in zijn gesprek met het bestuur de evaluatie van de governance benoemd. Het bestuur heeft gevraagd Henk Koster om daar een voorstel voor te doen. Over dat zal Henk Koster afstemmen met de Programmaraad Bodembeheer, maar ook met alle andere groepen binnen SIKB. HKo

Bij punt 3 'vergader-technische aspecten' zal worden toegevoegd dat om effectiever te worden als programmaraad, de actiepunten concreter geformuleerd zullen worden en dat actiehouders worden benoemd. AndG

Bij punt 4 'afstand tussen Programmaraad en Bestuur/Programmabureau' zijn de geconstateerde voor- en nadelen niet expliciet benoemd. Dit zal toegevoegd worden. AndG

6. Actualiteiten

- Nagezonden brief van VKB dd. 18 februari 2019:

Ronny Huls: de voorgenomen verdiepingsslag is bedoeld om antwoord te krijgen op de zorgen die de VKB in deze brief uit. De verdiepingsslag zal zich richten op zowel de adviesbranche als op private en publieke toezichthouders.

Thom Maas vraagt of VKB het niet eens is met de weergave van de uitkomsten van de workshop in het Tauw-rapport? Ronny Huls geeft aan dat VKB zich niet geheel herkent in de uitkomsten van de reactie van de certificaathouders.

Otto Feenstra herkent het beeld dat de VKB schetst niet dat het Tauw-rapport beschrijft dat de certificaathouders terughoudend zouden zijn.

Namens de Programmaraad Bodembeheer zal een reactie gestuurd worden aan VKB, om aan te geven dat de brief is ontvangen en de voorgenomen verdiepende analyse bedoeld JTh

is om de uitkomsten en achtergronden nader te verkennen met alle partijen, waaronder VKB. AndG

- Concept- notitie besluitvorming en governance SIKB Bodembeheer: Otto Feenstra heeft gereageerd.
René Zijlstra: Pag. 2 innovatie: Ook bevoegde gezagen hebben een rol doordat ze de technieken niet accepteren. Thom Maas: Er zijn stappen gezet om deze technieken aan de BRL-en toe te voegen, maar die zijn steeds weer gestaakt, waardoor er uiteindelijk geen resultaat is behaald.
Overige opmerkingen kunnen tot 15 maart worden doorgeven aan Annelies de Graaf.
- Jaarplan Bodembeheer 2019: Geen vragen of opmerkingen.
- SIKB-bestuur: Henk Koster geeft aan dat de vergadering in februari vooral over lopende zaken is gesproken.
 - De jaarplannen Archeologie, Bodembeheer en Bodembescherming zijn bekrachtigd, die van Datastandaarden volgt in april;
 - Henk heeft zijn koers en inzet voor 2019 toegelicht;
 - De vijf Handreikingen voor gebiedsgericht bodemonderzoek zijn besproken en van positieve feedback voorzien;
 - De uitkomsten van de Verkenning vervolgkoers kwaliteitsborging bodemonderzoek, van de Impactanalyse Omgevingswet, en Aanbesteding in de Archeologie, zijn besproken.
 - De stand van zaken van het Position Paper Veilige tanks, het project Voorkom een nieuwe Actie Tankslag en het project Camera inspectie ondergrondse tanks is besproken.
 - Het thema van het Jaarcongres 2019 is toegelicht.
 - Henk Koster stuurt eens per kwartaal een voortgangsbericht toe aan bestuur en alle voorzitters van CCvD's en programmaraden.
- Verslag Workshop 'Omgaan met grond in de toekomst' is ter informatie bij de stukken gevoegd.

7. Rondvraag

Ronny Huls vraagt of het nog haalbaar is om de acties laaghangend fruit uit de verkenning vervolgkoers voor 1 april 2109 uit te werken, zodat ze nog met de volgende nieuwe van de Regeling bodemkwaliteit kunnen worden vastgesteld. Henk Koster geeft aan dat dit moeilijk zal worden vanwege de reikwijdte van de gewenste wijzigingen.

8. Sluiting

Jos Theeuwen dankt iedereen voor de bijdrage en sluit de vergadering.

Vergaderschema 2019:

maandag 18 februari 2019 Evaluatie Programmaraad Bodembeheer	12.00 – 14.00 uur	De Witte Vosch, Utrecht
maandag 11 maart 2019	9.30 – 12.30 uur	RIVM Bilthoven
maandag 3 juni 2019	9.30 - 12.30 uur	RWS, Croeslaan 15, Utrecht
donderdag 26 september 2019 (jaarcongres)	9.30 – 16.00 uur	Congrescentrum 1931, Den Bosch
maandag 7 oktober 2019	9.30 – 12.30 uur	Utrecht, zaal pm
maandag 9 december 2019	9.30 – 12.30 uur	Utrecht, zaal pm

Jaarkalender Programmaraad Bodembeheer 2019

Onderwerpen die in 2019 geagendeerd worden zijn:

- Relatie NEN-SIKB-documenten;
- Innovatie (vervolg over bespreking 8 oktober 2018);
- Evaluatie functioneren Programmaraad Bodembeheer (18-2-2019);
- Vervolgstappen inventarisatie wensen vervolgkoers BRL 1000, 2000 en 6000;
- Beleidsverkenning Kwalibo van het Ministerie van I&W (11 maart 2019);
- Impact-analyse Omgevingswet (en vervolgacties);
- Jaarplan SIKB 2020 (tijdig in het jaar agenderen: 7 oktober 2019)